

SUEZIAKO KOPERATIBA MUGIMENDUA

U. L.

Gure lantxo honek ez du gaia agortzeko asmorik. Eskandinabiar erakundeen obserbazio zuzena —bere muga eta guzi— eta gizarte klase desberdinetako pertsonekin ukaniko elkarrizketa ugarriak ditu, hein handi batetan, oinarritzat.

Sueziar ekintzaren eta koperatibismo ororen zenbait pondu argitu eta desmitotu beharraz ohartu naiz. Gai honek, duela gizaldi bat, bere polemikotasuna galdu duela derizkiot, ikuspegi sozialistaren aldetik bederen; baina baduke oraino interesik.

I. LEHEN JAKINGARRIAK

Ezaguna da koperatiba mugimenduak Euskal Herrian duen begiramena. “Koperatiba herrixkatatik” hasi eta gaurko israeldar eredura arte, asko izan dira Europan eta Ipar Ameriketara egin diren koperatiba saioak. Israeldar “kibutzim” delakoa izan da euskaldunak gehienbat liluratu dituen etsenplua.

Israelgo Estadua, Iparramerikaren eta Bretaniaren inperialismoen eskutik, 38-45 gerla ondorengo urteetan ONU-n sortutako ondoren artifizial bat da. Estadu hau alderdi geografiko haietako

interes inperialisten defentsarako giltzarri baliotsu bat da egun, Petrolio Elkarteentzat batez ere; munduko inperialismo sareari ezin hobeto datorkion giltzarria.

Antola- eta asma-lanez jaiotako Estadu hontan, desarroilo bidetan dauden lurraldeetan erakarmen itzal handia sortarazi duten kooperatiba esperimendu batzuk —nekazaritza mailan jeneralki— egiztatu dira.

Kibutzim-ak kooperatiba elkarteak dira: sozialistak, zenbait autorek dioenez; eta areago, komunista ortodoxia garbienekoak, beste zenbaiten iritziz. Aurrerago joaz, oinarri ekonomikoa sozialista duen eta sozial klaseak iraungi bidetan dituen herri demokrazi batasun bat bezala hartu nahi da gehienetan israeldar gizartea.

Baina Israel, Estadu kapitalista aurreratu bat da. Kibutzim-ek herri osoaren % 2 osatzen dute ozta-ozta, eta ondo hertsu eta kontrolpetutako erakundeak dira.

Zalantzarik gabe esan daiteke, frente hontatik letorkeen “ofensiba sozialista” munduko inperialismoaren interesen aurkako arrisku bilaka baledi, jaurgu egitura nazionalek berehala desegingo luketela.

Kibutzim-ak, herrian oinarriturik, helbidean den gizarte sozialista baten aitzindaritzat onartzen baditugu, eta multzo kapitalista batean sarturik, hedatu-ala egitura inperialistaren zokoratze osoraino azpi hondatzen joateko asmoz saiatzen den erakunde bezala, on litzake saioa. Edo bestela esan, kapitalismotik sozialismorako igaropide lirake.

Baina erakunde abangoardista hauek, klase borrokan erroturik, Ekialdi Erdian munduko inperialismoaren agerkai den gaurko Erresuma desegiten lehiatuko diren beldurrik ez dagoela esan dezakegu.

Beste elkarte etsegu bat —ezezagunagoa, baina guretzako hurbilagoa— sueziar ekintza da. Goragoko lerro horiek, laburre-

giak noski, ikuspegi sozialista batetatik behinik behin amets huts litzakeenaren aurrean ernarazteko balio dezaigukete.

Suezia: dato geografikoak

Suezia, lur gain osoaren % 0,3rekin, Europako laugarren lurraldea dugu zabalerari dagokionez, Rusia, Frantzia eta Espainiaren ondotik. Alaskaren latitude berean dago; Malrröe, Hegoaldean, Glasgow-en latitude berean; Kirma, mehatza toki seinalatua, berriz, Iparraldean, Ipar *Circulo Polar*-aren gainean kokatzen da. 1970. urtearen azkenetan 8.100.000 biztanle zituen orotara, Km²/18 bizilaguneko trinkotasun (*densidad*) demografiko batekin.

I Laukia.—Biztanle trinkotasuna, 1969ko ekainaren 30ean

Erresuma	Km ² biztanleak
Holanda	353
Beljika	316
Japon	277
Mendebaldeko Alemania	245
Bretania Handia	228
Italia	180
Suiza	151
Dinamarka	114
Frantzia	91
Espainia	65
Iparramerika	22
SUEZIA	18
Finlandia	14
Noruega	12
Argentina	5

Jaiotza porzentaiari buruz, herri malthusianoa dugu garbiki;

aldi berean, munduko haur heriotza urriena eta bizitza kopuru luzeena ditu. Familiako, 2'8 persona ditu, bataz beste.

Jaiotza-heriotza porzentaiari buruz, gonbara dezagun zenbait datu:

II *Laukia.*—*Jaiotza-heriotzak. 1969*

	(a) Jaiotzak 1.000 biz- tanleko	(b) Heriotzak 1.000 biz- tanleko	(a-b) Biztanle haziketa naturala 1.000 bko.	Haur-he- riotzak 1.000 biz- tanleko
Mexico	42'2	9'1	33'1	64'2
Japon	18'3	6'7	11'6	15'0
Espainia	20'4	9'2	11'2	32'0
Australia	20'4	10'0	10'4	18'3
Holanda	19'2	8'3	10'9	13'6
Mendebaldeko Alemania	15'0	11'9	3'1	23'1
Iparramerika	17'7	9'5	8'2	21'7
Italia	17'6	10'1	7'5	32'2
Frantzia	16'7	11'3	5'4	20'6
Bretania Handia	16'6	11'9	4'7	18'8
SUEZIA	13'5	10'4	3'1	12'9

Enplegu eta soldaten merkatua

Nekazaritza lanbidea gero-ta urriagotzen doan artean, handika-xehakako salmenten eta ekar-eramanaren eta zerbitzuen alde nabarmentzen den joerak berezten du lanbide merkatua. Aldi berean, langile administratibuen neurria gero-ta ugariagotzen ari da.

Ia gerla oste osoan, lanbide betekia eta langile eskasia izan dira Sueziaz merkatuaren berezgarri. Lan-erik gertatu denean, erreinuaren iparraldeko gauza izan da eskuerki. Honoko lauki gonbaratibu honek argi adiarazten digu hori:

III *Laukia.—Lan-eza (urteko ehuneko media)*

	1966	1967	1968	1969	1970
Italia	3'9	3'5	3'5	3'4	3'3
Iparramerika	3'8	3'8	3'6	3'5	5'0
Beljika	2'7	3'7	4'5	3'7	3'2
Dinamarca	2'3	2'7	5'0	3'9	2'9
Bretania Handia	1'6	2'5	2'5	2'5	2'8
Finlandia	1'6	2'8	4'0	2'8	2'2
SUEZIA	1'4	1'8	2'0	1'8	1'7
Holanda	1'1	2'0	1'9	1'4	1'3
Japon	0'9	1'2	1'2	1'1	1'3
Noruega	0'8	0'8	1'1	1'0	1'2
Mendebaldeko Alemania	0'7	2'1	1'6	0'8	0'7

Eskandinabiar lau estadiuek (Dinamarca, Finlandia, Noruega eta Sueziak) enplegu merkatu bakar bat osatzen dute. Honek zera esan nahi du: eskandinabiar bat beste hiru estadiuetako batean lanbidea hartu eta bertan bizitzen geldi daiteke —han egoteko baimenik eta lan agiririk eskatu gabe—, mugak pasaportetik gabe pasa ditzake, bere profesioiko lan-eraren seguroa badu, eta lanbidea galtzen badu, berriz aurkitu artean, Estadiuaren laguntza jasotzen du.

IV *Laukia*.—*Suezian lan jakin bat harturik, bertan bizi diren atzerritarren zenbateko-nondikoak.*

	1960	1965	1970
Finlandiarrak	47.493	70.445	103.788
Dinamarkarrak	19.430	19.157	18.899
Alemaniarrek	14.246	16.723	14.050
Jugoslabiarrak	780	7.472	22.573
Noruegarrak	10.212	12.861	14.017
Greziarrak	178	4.066	8.498
Italiarrak	3.648	5.234	4.621
Espaniarrak	—	2.979	2.749
Beste	18.136	22.355	39.922
Guzira	114.123	162.232	229.117

Soldatak

1969tik 1970era, langilearen orduko kostua % 10'7 batetan igo da; haueatik % 3 igotze normalei dagokie eta gainerakoa soldaten higidurari.

V *Laukia*.—*Gizonezkoen orduko soldatak zenbait industri sailetan, peztatan emanak (Urteko media).*

	1960	1965	1970
Burni, altzeiru eta kobre	92	133	203
Metal aldakuntza	91	132	202
Zerrategi	76	118	182
Paper eta paper pasta	85	123	203
Janari	77	121	178
Jantzi eta oihaltegi	72	112	160

Goiko xifra hauk, oporraldi ordaindu eta gaixotasun-ezbehar kasutako ordainketak barne dituztela eratuak dira.

VI *Laukia.*—*Gizonezko langileriaren orduko soldata, zenbait estadutako industrian (peztatan).*

	1960	1965	1970 (lehen sei hilabeteak)
Iparramerika	160	182	272
SUEZIA	79	126	188
Dinamarka	58	93	141
Noruega	63	91	128
Mendebaldeko Alemania	50	79	109
Bretania Handia	73	72	107
Finlandia	41	60	83
Frantzia	29	52	58

VII *Laukia.*—*Astearen buruan langileak industrian ematen dituen orduak, 1970.*

SUEZIA	35'4
Noruega	35'6 (1969)
Finlandia	38'9 (1969)
Iparramerika	40'0
Mendebaldeko Alemania	43'8
Suiza	44'7
Frantzia	44'8
Bretania Handia	45'7 (1969)

Enplegu politika

Sueziar partidu politikoek, ekonomia politikoaren lehen xedezat ororen enplegua betetzea dela onartzen dute. Helburu hau lortzeko, politika biziki aktibu bati ekin diote gobernuek.

Suezian ez dago legedirik, soldata gutienezkoa finkatuko duen legerik alegia. Lan merkatuko antolabideetan, huelga edo nagusien "lock-outs" delakoak azaltzen direnean, bitartekoak seinatzera mugatzen da Estaduaren jokabidea. Hau da, hain zuzen ere, kapital-lanen arteko kontradizioa agiri duten herrien artean Suezia ere sartzen duen adigarririk funtsezkoenetako bat. Oso desarroilaturik dagoen edozein estatu kapitalistatan bezala, klase-borrokaren dinamika makaldu egiten da, helburu bakartzat soldaten kobrantza hartuaz.

Azken bost urteotan, Lanaren Zuzendaritza Nazionala era guzietara ahalegindu da langileriaren higidura gehiagotzen, bai tokiz eta bai lanbidez aldaraziaz. Eskaintza-eskeen arteko desgokitasuna, enplegu aldaketarako bulegoetara esker berdindu da batez ere. Eginbide honi ekiteko, Lanaren Zuzendaritza Nazionalak badu eraturik profesio galduei laguntzeko eta lanbide gabe-koak birklasifikatzeko programa zabal bat.

Estaduak hortarako hartu dituen erabakien artean, lan publikoak hasi ditu; neguan batez ere, garai hontan gelditzen bait dira langileak lanik gabe, eta ez bait da hortarako beste soluzio biderik aurkitu. Azken urteotan helburu hontarako eman diren kredituen hirutatik bat karretera nazionaletarako izan da.

Urteoro, Estaduak eta Udaletxeek egindako proiektuak orohartzen dituen reserba-inbersioaren presupostu bat aurkezten dio Lanaren Zuzendaritza Nazionalak Gobernuari. Programa hau epe laburrean aplikatu daiteke lan-eza borrokatzeko. Aipagarria da udal-etxe eta eskualdeetako zuzendarietara duten eragipen zabala, erabatekoa sarri. Demokrazia batean, nahiz-eta parlamentarioa izan, hezi eta ohitu gabe dauden pertsonentzat, *hirigizona*-ren eta *administratua*-ren artean dagoen aldea argitzeko, egoki da datu hau ohartaraztea, *tocqueville*-ar ortodoxia garbienaren arabera.

Neguz lanik gabe aurkitzen diren gehienak etxegintzako langileak izan ohi dira. Problema hau zuzentzeko, langileen, ugaza-

ben, Lanaren Zuzendaritza Nazionalaren eta bertako agintarien ordezkariak osaturiko tokian-tokiko komiteak eratzen dira, etxegintza programak zehaz ditzaten eta beharrezko baimenak eman. Kapital-lanen arteko erlazioen laztasuna *lehendu* —ez ordea inolaz ere *desegin*— nahi duen borondate jatorra ageri da hemen.

Era berean, lantegi berriak eraiki nahi dituzten elkarteei berri emateko zerbitzu berezi bat eratu du Lanaren Zuzendaritza Nazionalak, lurrik behartsuenetan jaso ditzaten lantegi hoik. Asmo honekin, Espainiako egungo *polo de desarrollo* delakoaren antzeko politika bat asmatu zuen Gobernuak, hura baino askozaz ere egokiago banatua eta kordinatua, ordea. Hortarako eman den prestamoa, 71-72 urte fiskalerako, 4.500 miloe peztatakoa izan da.

Erakundeak

Horizontalki eratu eta azken 70 urteotan desarroilatu diren erakunde arras zentralizatuen kontrolpean egoteak berezten du Sueziako enplegu merkatua. Ugazaben aldetik erakunderik nagusia *Sueziar Ugazaben Konfederazioa* (SAF) da: 24.000 partaide ditu, eta 1.200.000 pertsonari ematen dio lana. SAFek, *Nekazari Ugazabatza*-rekin (SLA) eta *Harmadore Federazioa*-rekin (SRF) batera antolatzen ditu bere ekinbideak.

Derrigorrezkoa ez izan arren, langileriaren % 95 sindikatuta dago. *Lanaren Konfederazio Nagusia* (LO) dugu lehenen erakundea, 37 federaziotan banaturiko 1.700.000 bazkiderekin. Federazio hauek *Sindikatu*-tan osatzen dira eta hauek, aldi berean, lantegi bereko langileak batzen dituzten *Sail*-etan. Agertu beharra dago *Closed shop* delakoa ez dela orohar betetzen; alegia, sindikatuta daudenentzat ez direla lan-tokiak gordetzen.

Taldekako Akordioak

Aspaldidanik, industri sail bakoitzari interesgarri zaizkion konbenioek sortu dituzten konponketen arabera eratzen da enplegu merkatua.

Liskar sozialak eta konponbideak

Sueziak, liskarrak ahal den neurrian alendu nahian, sistema oso taxutu bat eratu du; baina sarri, sistema horren kapital-lanen arteko kontradizioa konpondu ezina azaltzen da, eta orduan bortxaz ekiten zaio represio fisikoari, pondu hontan, oraingoz, beste zenbait herriren mailara heldu ez bada ere. Dena dela, 1935az geroztik ez du erresumak sei une larri besterik ezagutu; azkenekoa, iparraldean Kirmako mehatzarien (finlandiarrak gehienak) huelga aldi gogorra. Legeak erraztasunik ematen du konponketetarako; lehen negoziazioek akordiorik lortzen ez badute, langileek ez dardukate huelgara jotzerik aste bete aurrez jakinarazi gabe. Aste hontan zehar elkarrizketak egiten dira, Gobernuak hautatutako talde bat bitarteko dela.

Bada tribunal berezi bat, *Lanaren Tribunal*a, Taldekako Akordioei buruzko gorabeherak azken finean erabakitzen dituena. Zazpi bazkide ditu hauzi mahain honek: ugazaben ordezkariak bi, langileenak beste bi, eta Gobernuarenak hiru. Baina langileen ordezkariak minoria izan dira beti, liskar larrietan batez ere. Behin uñe hau igaroz gero, lege-kontrako bilakatzen dira huelgak eta hauekin bat datozen guziak.

II. SUEZIA ETA BERONEN KOPERATIBISMOA

Sueziak, hortaz, Parlamendu Demokrazia bezala dihardu, ekonomiazko oinarria kapitalista duelarik eta funtsezko kontradi-

zioa zutik dadukalarik, nahiz-eta goi mailako bizitza standard bat ukan. Ondoren, mugimendu koperatibistak zer-nola jokatzen duen ikusiko dugu, bai nolakoari begira, bai zenbatekoaz mintzatuz. Hain zuzen, itxura koperatibista honek lagundurik, bere goi standard harek pantaila moduan jokatzen dio Sueziari, iritzi publikoaren begietan sarri sozialismoaren sublimazio bezala azalduaz.

Hedadura handiaren jabe egin da Suezian koperatiba mugimendua. Halere, Suezian ez da onartzen koperatiba bat ekonomia sozialistak eragina, produzio bideen jabego komunean oinarritua eta kapitalismoaren produzio eta banaketa eraren aurkako indar bezala erabilia.

Ez litzake bidezko, ezta, gizartea organizatzeko bi era horiek indar berdinez koexistitzen dutenik esatea. Suezia herri kapitalista da, biziki desarroilatua, kapital handia nagusi duena eta klase borrokaren edozein aztarna errotik beretik deusezteko nahiko ahalmenaren jabe dena. Hala eta guziz ere, ez da beti horrela gertatuko; ipar eskualdeko Kirmako mineroen huelga zakarra gogora besterik ez dugu. Liskar gutien duten mendebaldeko herrialdeen artean Sueziari eusten dion ekintzarik lehenetako bat, langilearen erosbide handi baten sortze eta eragitean datza. Eta honen bidez hasten dira koperatibak beren efikazia erakusten, *kontsumokoak* bait dira. Bestela esan, langilearen interes ekonomikoak begiratzten dituzte, monopolio kapitalista handien interesen kontra; eta egiteko hau, neurri handi batetan, lortzen dutela esan behar. Baina ez dira, ezarririko erakundeak baztertuaz, produzio bideen jabego komunean oinarritutako beste egoera berri batetara doakkeen klase borrokan errotzen. Esan beharra dago, gainera, indar kapitalistaren eta langile klasearen arteko liskar egoera nabari eta iraunkor bat eta isilpeko borroka ez datozela sueziar jende arruntaren gaurko idiosinkrasiarekin ados: izan ere, ez dio harek *klase borroka* perpausari sentidurik batere aurkitzen.

Sueziako kooperatiben sorrera

Ekonomi zientzia modernoak, teknikak, industriak eta komertzioak bizitza standard oso aurreratua ekarri diote Sueziari. Hala ere, ekonomi aurrerapena zenbait urritasun eta ahultasunen erakarle ere dela agertu du. Horiek gainditzeko, Estaduak legeak jarri ditu eta herriak bere indarrez zenbait aldaketa zuzendu du, arrakasta handiz.

Hala eta guziz ere, haien bizitza standard-a ez du soilik irabaziak eragiten, diruaren bidez lort ditzaketen ondasun eta zerbitzuek ere baino. Biztanle bakoitzak hainitz interes begiratu behar du, soldatari eta erosle bait da aldi berean. Hortarako, beste soldatariekin elkartu eta bere ondasunen banatzaile bilakatu da; hau da, kooperatibak sortu ditu bere egonoroko beharrak elkarteka erosteko. Era berean, gero-ta kontsumo ondasun gehiago ematen hasi da bere lantegian. Erosleen kooperatiba mugimendua deus gutirekin hasi zen; egun, aldiz, oso haintzat hartzeko gauza da sueziar bizitza ekonomikoaren arloan. Helburu hauek, ordea, berandu lortu dira.

Lehenengo kooperatiba —Lagunda eta Hagunda auzoetako erostaldea, Orsundsbro-n— 1850koa da, eta Rochdale-ko *The equitable Pioneers Cooperative Society* azken owenianoek sortu eta munduko kooperatiba guzientzat eredu izan den kooperatiba sortu baino sei urte bakarrik beranduagokoa. Kooperatiba oweniano hori ez zen lehen owenianoak bezain *sozialista*, eta Fourier-engan oinarrituagoa zen, St. Simon-engan baino. *Sozialismo* era hau egungo sozial-demokrazia bilakatu da.

Orsundsbro-ko “eros-elkarte”ko partaideak nekazari eta lur-gintzako lagunak ziren; elkarte hau, urtetan lanean ari ondoren, desegina izan zen eta ez zuen inolako erakarmentik ukan sueziar kooperatiba mugimenduaren ondorengo desarroiloan.

Kooperatibarik zaharrena —Thollhättan hirian— 1867koa da,

eta egun oraindik *Koperatiba förbundet* (KF) edo koperatiba elkartearen taldekide da. Piskanaka-piskanaka koperatiba berriak sortzen ari dira estadu osoan; bakiotzak berekasa jokatzeko du, gehienak denbora aldi baten buruan desegiten direlarik.

Sueziar koperatibaren desarroiloan, 1899an KF sortzeak ezartzen du funtsezko abiagunea; harek batu bait zituen estadu osoko koperatiben bakarkako ekinaldiak. Posible zen horrela era guzietako sektoreez informazioa eta kontseilua aurkitzea. Hamar urteren buruan, komertzio garrantzia benetako baten jabe egiten de KF.

Zazpi printzipioak

Gorago esan bezala, Inghaterrako *Rochdale-ko Aintzindarien Elkartea*-ren arauak munduko koperatiba mugimenduarentzat eredu izan ziren; egun, arau horien formulazioa zertxobait eraberritu egin da. *Nazioarteko Koperatiba Elkartea*-ren Batzarrak onartu dituen formulak hauk dira:

- 1.—Atxikimendu librea.
- 2.—Kontrol demokratikoa.
- 3.—Eros-gaien deskontua.
- 4.—Kapital mugatuaren interesa.
- 5.—Zuzenean ordainduriko salmenta.
- 6.—Neutralidade politiko eta erlijioso.
- 7.—Hezibidearen desarroiloa.

Sueziar herriaren heren bat baino gehiago pasatzen da konsumoko koperatibatatik. 1965.aren azken aldean, Sueziako erosle elkarteek 1.300.000tik gora familia zituzten lagun, 7.800.000 pertsonako biztanle kopuru osotik.

Koperatiba mugimenduaren alde, sineste erlijioso edo ideologia politiko guziengandik aparteko beste zenbait talde sozial diferent sartzeko da. Eta hau da sueziar koperatibismoa bide sozialistatik aldendu eta sozial demokraziaren barnean kokatzen duten

faktorerik garrantzitsuenetako bat. Elkar-lanean dihardute denek, beren kontsumidore eskubideak zaintzearren.

Ik. VIII laukia 42. horr.

Koperatiba elkarteen garrantzia

Koperatiba elkarteak, biltzarkide zenbakiari eta zabalera geografikoari dagokionez, asko berezten dira: hasi Stockolm-eko koperatibatik —228.000 lagun, 549 saletxe eta saletxe handi eta 14.000 miloe peztako negozio kopuru batekin— eta 100 bat laguneko baserri elkarte tipietaraino. Baserri elkarte hauek, ordea, garrantzi handia dute, bakoitzak betetzen duen hedadura geografikoari begiratzen badiogu: Ipar aldeko zenbaitek milaka km² hartzen du.

Azken urte hauetan elkarte asko batasun handiagotan biltzen ikusi dugu, beren efikazia indartu nahiak eraginik. Elkarteen kopurua tipiagotu egin da, batuaz-batuaz joan direlako, 1958ko 663tik, 1965ko 338ra.

Konzentrazio mugimendu azkar hau, 1960ko Batzarrean elkartekideen erakundeari buruz egindako eskabideari zor zaio. Eskabide honek dioenez, entidade ekonomiko-geografiko natural bat eginen duen eradura behar du ukan elkarte bakoitzak; apartekorik ezean behintzat, elkartekideek kanpotik ezer erosi beharrik ukanen ez duten eran. Arau honek estadu osoko koperatiben kopurua determina ahal baleza, ez lirake egun 100dik pasako. Dena dela, koperatiba konzentrazioa aurrera doa, nahiz-eta geldiroago joan, zeren elkartekideen erabaki libre eta nahitakoak egiten bait du batutze hori.

Koperatiben erakundea

100/200 laguneko koperatiba batetan, organizazioa erraza da.

Koperatibistak urtean behin edo bitan, Batzar Nagusi batetan biltzen dira: Komite Zuzendari bat eta kontu emaileak aukeratzera, azken aldiko administrazioa aztertzerantz eta Komite Zuzendariaren eskabideak eta garrantzizko beste arazoak hautestera. Komite Zuzendariak berak darama egunoroko administrazioa, eta berak izendatzen ditu Jerentea eta gainontzeko kargudunak.

Lur sail zabal bat betetzen duen eta milaka lagun dituen Koperatiba Elkarte Handi batetan ez dago horrelako Batzar Nagusia antolatzerik. Horregatik, distritu ezberdinetan banatzen da langai saila. Distritu bakoitzean, koperatibalariak lurralde Batzarretan biltzen dira eta, bertan, azken urteko lana eta Komite Zuzendariaren eta Administrazio Kontseiluaren eskabideak eztabaidatzen dituzte, aurrez seinalaturiko mailatan.

Distritu Bartzordeak, Administrazio Zentralaren eta distrituko lagunen arteko zubi izanen den komite bat hautatzen du. Era berean, distritu Bartzordeetan, koperatiba tipietako Bartzorde Nagusiaren antzeko organu erabakitzaile bezala diharduen *fullmäktige* edo Koperatiba Kontseilu izeneko erakundea aukeratzen da, Distritu Komiteko lagunen artean gehienetan. *Fullmäktige* hau da urteoroko txostena eta ejekutibuaren eskabideak onartu ala ihardesteko arduraduna.

Elkarte handiagoetan, Bartzorde Nagusiak (Koperatiba Kontseiluak) Administrazio Kontseilu bat izendatu behar du, eta honek ondoren Komite Zuzendari bat. Administrazio Kontseiluak baitetsi behar ditu ekonomi garrantzi handiko eta oinarrizko arauak ukitzen dituzten arazoak. Elkartearen Administrazio Zentraleko zuzendaria Komite Zuzendariko bazkide dira.

Garrantzi gutiko, baina zabalera handiko lur-saila duten elkarreetan —distritutan banatuak beraz— Bartzorde Nagusiak aukeratzen du Komite Zuzendaria. Ikus IX laukia. 43 horr.

Koperatiba Elkarteen zereginak

Saletxe koperatibarien negozio-dirua jangaien salketatik dator gehienbat, hau bait da erosleentzat sailik inportanteena (irabazi garbiaren % 25-30; Espainian % 55 da). Koperatiba mugimenduak bereganatu duen garrantziak bere eginbideaz bestelako ondasunen salketara ere irekitzera bultzatu du. Jangaiak ez beste produktuen salketak negozio-diru guziaren bostetik bat egiten du. Zenbait elkartek *Corte Inglés*-en antzeko bere saletxe propioak ditu. Suezian horietako handiena, Stockolm-en aurkitzen da, eta Paul V. Bergströms AB (*PVB*) deritza; 1965. urtean 1.700 milioe peztako salketa egin zuen. Detaileko salerosketagatik —ardo eta ardo biziak alde batetara utzirik, baina berebil salketa, esaterako, barne— koperatiba mugimenduari zegokiona, Sueziako denaren % 20 izan zen 1970ean. Eta askozaz handiagoa da porzentaia janariak bakarrik kontatzen badira: guziaren % 28. Garrantzi gutieneko saletxeen ordez supermerkatu handiak eraikitzen ari dira; horrela, salketa-xifrak ugariago eta salketa ponduak urriago bilakatuaz. 1965.aren finetan 3.900 ziren saletxeak.

Lekuko zenbait elkartek bere produzio lantegiak jarri ditu, ogitegi eta haragi-eraldatze sailetan batez ere. Koperatiba guziak ez dira, ordea, beren medioz beste horrenbeste egiteko gauza; horregatik, inportanteagoekin elkartu dira ogitegiak, edari lantegiak, harategiak, etab. distritu mailan administra daitezten. Leku nahiz eskualde mailako eginbide hauk, ordea, KFK bereganatu eta eskuperatu ditu. Ikus X laukia. 44. horr.

Banaketa eta kosto arazoak

Teknika eta erakundearen aurrerapenak, aurreko belaunaldiek amestuko ere ez zuten produzio kostuaren merkatzea ekarri du. Produktibidadearen nork-gehiago hontan, ezinbestez atzera

geratu da banaketa. Eta gerora hartu den irtenbidea eskualdeetan depositoak (*Lagercentraler*) eraikitzea izan da. Honek eskualde batetarako *stock* bat gordetzea dakar berekin. Biltegi eta transporteen eratze razionalak, oso baliagarri egiten du erabaki hau.

Eros ahalmenaren gehitzeak, komunikabideen hobetzeak, jakiak kontserbatzeko teknika aurrerapenak, eta kanpo-lanean diharduten etxeoandreen ugaritzeak, aldaketak sortu ditu saletxeen teknikan eta erakundean, frigorifiko eta plater atonduen prestaketa izugarri eraginaz. Hormatutako salketa gehitzeak, bide ugazko banaketa eta isoterma jasokunde baten sortzea eskatzen du, izoztatzeko prozesoa etenaldirik gabe gerta dadin.

Jangai ez diren produktuen salketak problema berezi bat sortzen du. Ikusi dugunez, sueziar kooperatiben negozio diruaren bostena, etxe-produktoek eta merzeriak —oihalki, elektrodomestiko, erredizak, etab.— osatzen dute. Salerosketa hauek, nahiz saletxe arruntetan, nahiz saletxe espezializatuetan egiten dira. Bizitzaren aurrerapenak eta komunikabideen hobetzeak ekarri duten eros-ohitura berriak agerrarazten duenez, konsumidoreak hirietako saletxe handi eta espezializatuetan egin nahi ditu bere erosketak.

Kreditu-salketak ere oso ezagunak dira Suezian, sistema arruntetan hain jasoak dauden interesak, jasankorrak bait dira kooperatibetan. Helburu honekin, Suezian kooperatiba mugimenduak *lanekop* edo “kreditu-erosketa” erakundea sortu du. Aurrezki kutxekin ere elkargo berezi bat taxutu da, horiek ere partehar dezaten. Halere, interes gutiko kreditu hau, *iraunkortzat* jotzen diren (hala nola, josteko makina, elektrodomestiko, etab.) artikuluentzat bakarrik onartzen da. Elkartekideak, erosterakoan, balio osoaren % 10 ordaintzen du gutienez, eta gainontzekoa, Aurrezki kutxaren batek ematen duen kredituz. Sinale bezala, hortarako sortu den *Garanti* izeneko KFren ordezkoko batek erantzuten du. Orain artean tipiak izan dira *Garanti*-ren galerak.

1956an, KFk bere ordezkoko etxeekin batera, saletxe sare razio-

nal bat eraikitzea erabaki zuen, KF eta “*Varuhusföreningen Do-mus*” izeneko lekuko kooperatibek taxutua: honen zuzendari taldeak (sekula ez pertsona bakarra) Batzorde Nagusian izendatzen dira. Egun, 70 saletxe handi aurkitzen dira, DOMUSen administrazio-pean, nahiz-eta kooperatiben SDGM DOMUSen babesean jartzea kooperatiba beraien gogoz egin.

Kooperatiben egoera ekonomikoa

Hemen, nahi-ta-ez, sortzen zaigu galdera bat: alegia, ea nola sortu edo aurkitu ahal ukan duten kooperatibek ekintza hori eratzeko behar den kapitala. Argi dago, eta hau ondo dakigu denok Gipuzkoan, sozioak berak jarria dela kapital hori. Elkartekideak, 150tik 200era koroeko (2.500 peztako) sozial balioak ukan behar dituela agintzen du kooperatiben araudiak. Halere, ez da beharrezkoa minimum hori dena batera ordaintzea, baizik-eta 5 koroeko (70 ptako) aurren ordaintzea batekin has daiteke. Elkartekideak hala nahi badu, erosten duenetiko deskontuarekin ordain dezake gainontzekoa. Deskontu hauk, haren “sozial balioen” kontu pertsonalean eransten doaz, 50 koro egin arteraino. Hemendik aurrera, deskontuaren % 50 bakarrik pasatzen da haren “sozial balio” kontura, 200 koro e osatu arte. Gelditzen den % 50, aurrezki agiri moduko batean pilatzen da; eta edozein unetan atera dezake koantidade hori. Ikus XI Laukia, 40-41. horr.

KFren egungo erakundea

Kooperatiba alderditik, Suezia 24 distritutan banaturik dago. Distritu bakoitzeko kooperatibak udaberriero Distritu Batzarrean biltzen dira; kooperatiba bakoitzak bere distrituko batzarrera ordezkari bat bidaltzeko eskubidea daduka. Bostehun baino lagun

gehiagoko elkarteak, bostehuneko ordezkari bat gehiago bidal dezake, azken urteko kopuruaren arabera, baldin ordezkari zenbakia, aurreko urtean KFn eta honen ordezkoetan eginiko erosketaren 400.000 koroe (5.400.000 pta.) bakoitzeko ordezkari bat baino gehiago ez badira. Egun, koperatibek 2.800 baino ordezkari gehiago bidal ditzakete distritu Batzarretara.

Distritu Batzarrak, administrazio Kontseiluaren eta KFko Komite zuzendariaren urteoroko txostenen eta Batzar Nazionalen ikusi beharko diren beste arazoan azterketa egiten du. Distritu Batzar bakoitzean, 400 ordezkari izendatzen dira, eta hauen artean bat aukeratzen da. Distrituek izendatutako ordezkariak Batzar Nazionalen Komitea osatzen dute.

Batzar Nazionalaren Komitea, Batzar Nazional hau baino egun batzu lehenago biltzen da, honen lana eta honek egin dituen hautapenak prestatzera.

Distritu Batzar bakoitzak bost laguneko distritu komite bat aukeratzen du. Komite honek propaganda eta hezibide lanak zuzentzearen, herrialdeak ezarritako kontrol-sistema zaintzearen eta distritu mailako desarroilo razional bat bultzatzearen ardura du. Jeneralean, distritu batek KFren administrazio kontseiluko bat aukeratzen du, baina distritu handienetako bik, bi aukeratzen dituzte, eta beste batek, bost. Hautapen hauek Batzar Nazionalak onetsi behar ditu. KFren administrazio kontseilua 30 lagunek osatzen dute; KFren komite zuzendaria izendatu eta honen gora-beherak zaintzeko jarria dago. Funtsezko garrantzidun zenbait arazo, ordea, ezin da administrazio Kontseiluaren baiezkorik gabe erabaki. Era berean, Administrazio Kontseilu hau hanitz komitek osatzen du, bakoitza arlo berezi batez arduratzen delarik.

Batzar Nazionala, Eskualdeetako Batzarren 400 ordezkariak eta, gainera, KFren zati den FOLKSAM Seguru-koperatibaren beste hamar ordezkariak osatzen dute.

Batzar Nazionala da sueziar koperatibismoaren lehen agin-

taritza; bera da goien mailako ejekutibua eta berak izendatzen ditu KFko kontu aztertzaileak. Bost aztertzaile dira; horietatik hiru ohorezkoak, eta ekonomi arazoetan benetan jantziak beste biak.

KFren ekintzak

Duela 60 urte hasi zituen KFk bere komertzio harremanak. Apalak izan ziren lehen pausoak. Komertzio ekintzaren lehen urtean, 1904an, 270.000 koroekoa (4 miloe peztakoa) izan zen KFren negozio kopurua. 1905ean, 805.000 koroekoa (11 miloe peztakoa); eta 1906an, 2.000.000 koroekoa (28.000.000 peztakoa); 1965ean, 3.800 miloe koroetara (53.200 miloe peztara) igo ziren salketak. Horietatik erdiak guti gorabehera, KFren lantegiek sortu zituzten.

KFren zenbait lantegi, Sueziako bere motako handienetakoan sartzen da. Esaterako, Tre Kronor, Stockolm-en; Tre Lejon, Gøteborg-en; Karlshamn-eko margarina eta landare-olio fabrika; Luma-ko argi bonbila fabrika, Stockolm-en; Gustavsberg-eko porzelana fabrika; Stockolm-eko Helios deterjente fabrika; eta Norrköping-eko Fiskeby paper fabrika; Landare-olio fabrika da KFren lantegirik handiena, 5.500 miloe peztako salketa kopurua-rekin.

KFk monopolioen kontra egiten duen borroka

Produzio industrialaren arloan KFk ukan duen garrantziak honen izena Sueziatik kanpora zabaldu du. Suezian, beste herritan bezalaxe, itxuragabeko salneurritan saltzen zuten elkarte pribatuak sortu ziren.

Legeen bidez ahalegin batzuk egin ziren gehiegikeria hauen kontra KFk, 1927az gero, kartel-en agiriko aipamena eskatzen

zuen; eskabide hau 1946an onartua izan zen. Baina, azken finean, monopolioen etsairik gogorrena ez datza legean, mugimendu kooperatibisten konpetentzia baizik: hauek ez bait diete monopolioei nahi bezalako salneurriak jartzea uzten.

Adibidez, ikus dezagun kautxoarekin gertatutakoa: Nahikoa izan zen KFko batzorde zuzendariak kautxozko *eskalapoi*-ak egin-gu zituen fabrika bat eraikitzeko erabakia hartzea, kautxoaren kartelak giza *eskalapoi* parearentzat jarria zedukan salneurria 8,50 koroetatik, 6,50 koroetara jeitsiarazteko.

Berdin gertatu zen bonbila elektrikoekin ere. Bonbilagintza nazioarteko kartel baten menpean zegoen. *Luma* izeneko fabrika sortzeari esker, bonbila bakoitzaren salneurria 1,35 koroetatik 0,85 koroetara jeitsi zen, beraz % 37 batetan.

Deterjenteek beste adibide bat eskaintzen digute: KFk, 1948-aren Ekainean, *Henkel* izeneko alemaniar fabrika erosi zuen eta berehalaxe bere produkto baten salneurria, Persil-ena alegia, % 22 merkatu zen; eta hori, deterjente egileek gobernuari salneurria igotzeko baimena eskatu zioten unean, hain zuzen.

Borrokarik gogorrenetako bat, munduko deterjente enpresarik handiena (*Janki Procter y Gamble*) Suezian sartu zenean, biztu zen. Une hartan bertan, KFk bere "Sulfo" izeneko deterjentearen salneurria % 30 merkatu zuen; honela gainontzeko deterjenteak "Sulfo" baino % 29tik % 64ra garestiago gelditzen ziren. Salneurria gutitu ondoren, "Sulfo"ren salketak % 77 ugartu ziren urtebetean.

Ikusi dugu, beraz, Sueziko kooperatibismoak duen efikazia monopolioen aurkako borrokan. Baina efikazia honek ez gaitzala lilura, eta ez gaitzala bultza Sueziko "sozialismoa" eredutzat hartzera, monopolio kapitalistarik ez bait dago benetako ekonomia sozialista batetan. Sueziko mugimendu kooperatibistaren dinamismo sozialak benetan iraultzaile dirudike, Eskandinabiakoekin ez beste sartaldeko gizarteekin alderatuz gero. Halare, haren jokabidea

normal eta logikotzat hartzen da, mendebaldeko beste herriek baino egitura sozio-ekonomiko aurreratuago eta egokiago batetan aurkitzen delako. Joera hau, ia axolagabeko joera hau, hobeto ulertzeko, ikus dezagun, laburki bederen, Sueziako lasatasun sozialari buruzko zenbait datu. Sueziako programa sozialaren gastu guztiak Nazioaren Produzio Garbiaren % 20 bereganatzen du, munduko beste edozein herrialdekok baino gehiago. Inbersio izugarri honen zergatiak ez dira helburu sozial ausartak bakarrik; hauetaz gainera oso gogoan hartu behar da pertsona adintsuak oso ugari direla. Ikus dezagun seguru sozialek dituzten inbersioen lauki bat:

XII Laukia.—Sueziar programa sozialaren gastu banaketa (miloe peztatan).

	1950	1960	1968
Erretiro sariak	11.700	37.500	110.000
Sanidadea (*)	10.000	40.000	140.000
Familiari laguntza	9.000	20.000	48.000
Lanezaren segurua	1.000	4.000	18.000
Beste	3.600	5.000	8.000

(*) Gaisotasun seguruaren dirutza 8 miloe baino guttiagoko biztanle multzo bati dagokio: biztanle bakoitzari dagokion koantidatea izugarria dela adiarazten duelarik. Espainian, esaterako, 125.000 miloe biltzen dira guti gora behera, 32 miloe biztanletatik, eta bostetatik bat inbertitzen da.

Onura sozial gehienak bakoitzaren irabaziei begiratu gabe ematen dira. Estaduaren gastu sozialetatik % 85a eta udaletxe-enetatik % 65a onura hau jasoko duenaren irabaziak aztertu gabe eman ohi da. Soldata hau, seguratuaren eta ugazaben kotizazioari begira ematen da.

XIII Laukia.

	1960		1968	
	Miloeak peztatan	Porzentaia	Miloeak peztatan	Porzentaia
Estadua	45.750	44'4	130.000	39'9
Udaletxeak	29.000	28'2	98.000	30'4
Erretiroen fondo nazionalak	—	—	10.000	3'0
Ugazabak	6.200	5'9	35.000	10'6
Seguratuak (Langileak)	22.500	21'5	51.000	16'1
Guzira	103.450	100'0	294.100	100'0

Erretiro sarien rejimena

Sueziar guziak eta Suezian bizitzen urte batzuk daramazkiten arrotzak, 67 urtez gero, Sueziako erretiro-sari sistimak onartzen ditu. Erretiro sari hau hileko 8.750 peztakoa izaten da ezkongabeentzat eta 14.000 peztakoa ezkonduentzat, lantegian irabazten zuen lansariari begiratzeke.

Erretiro-sari basikoaz gainera, bada gero eta jende gehiagorentzat mesedegarri den beste erretiro sari bat; ATP du izen eta 1.960an sortua izan zen. 1896az gero jaiotako saridun lanbide bat ukan dutenei eman ohi zaie; baina 1914az gero jaiotakoek bakarrik ukanen dute ATP sari osoa eskuratzeko eskubidea. Urteko erretiro basikoa eta ATP bat eginda, beren bizitza laboraleko 15 urte hobeto ordainduetan irabazten zutenaren hirutatik bi osatzen dituzte, hots, 200.000 bat peza urtean, espezializatu gabeko esku langile batentzat. Beraz, bi erretiro sariok bat eginda, sueziar langile batek, amerikar langile batek baino % 20 gehiago irabazten du.

ATP kalkulatzeko hartutako zenbakirik handiena 8.700 \$ (600.000) da; baina langileriaren % 5ek bakarrik gainditzen du xifra hori. Erretiro sari hauek urteoro berritzen dira, kostuen indizearen aldaketak berdintzeko.

ATP, ugazabak ordaintzen du, eta 2.000 urterako, erretiro sari osoa lanbizitzako saririk handienaren parera iritsiko da.

Osasun-ardura

Hirigizon bakoitza gaisotasun aseguru nahi-ta-ezko baten babespean dago. Aseguru honek, tarifa ofizial baten arabera, 95 peztatik gorako sendagile sari guziak ordaintzen ditu, gaisoaldia-ekin zerikusirik duten joan-etorri gastuak ere barne. Gainera, klinikan egindako egonaldia osorik ordaintzen du. Sendagailuetan, berriz, porzentaia tipi bat ordaindu behar izaten du gaixoak; gehienera jota, sendagailurik garestienarentzat, 200 bat pezta (ordubeteko lansaria).

Gaisorik irauten duen artean, lansaria kobratzen jarraitzeaz gainera, indemnizazio bat kobratzeko eskubidea du gaisoak. Indemnizazio hau aldakorra da eta gutien irabazten dutenentzat eguneko 100 pezta izan ohi da eta gehien irabazten dutenentzat, eguneko 700 pezta, bai bata eta bai bestea zergarik gabe.

Sendiei laguntzeko antolatu den programan, laguntza hauek izendatzen dira: a) Hamasei urtetik beherako seme bakoitzeko urtean 16.000 pezta, zergatik gabeak. b) Amak, izaten duen seme bakoitzeko, 15.000 pezta jasoko du.

Irakaskintza

Oinarrizko ikasketak, guziak behartzen ditu; haurrak zazpi urte betetzen dituenean hasi eta ikastetxean bederatzi igaro ondoren bukatzen da. Lehenengo sei urteetan, ikasketa programa ber-

dina da guzienzat. Laugarren ikastaroan hasten dira ingles hizkuntza ikasten. Zazpigarren ikastarotik aurrera, antolaketa zer edo zer aldatu egiten da: Ikasleek zenbait gairen artean aukera eskubidea dute. Gai hauetako bat, beste hizkuntza arrotz bat da (frantsesa edo alemana).

Bederatzigarren ikastaroa bukatu dutenek hiru posibilitate dituzte: *Gimnasium* delakoa, Unibersidaderako prestatzen duen hiru urtetako lizeoa. Ehun bat mila dira *gimnasium*-eko ikasleak. Bigarren motako ikastetxeak *fackskola* du izena. Ez lehen aipatutakoa bezain teorikoa, baina espezializatuagoa da, eta bai lan-tegietarako bai Unibersidaderako prestatzen du. Hirugarren posibilitadea, *Profesio heziera-eskolak* direlakoak eskaintzen dute.

Suezian, ikastetxe pribatu batzuk kenduz gero, gainontzeko ikastetxe eta Unibersidadeak gobernuko agintarien edo herrietako buruzagien zuzendaritzapean aurkitzen dira. Irakaskintza, maila guzietan mixtoa eta debaldekua da. Eta gehienetan nola bazkaria hala liburuak debalde ematen dira, eta eskolak banatzen ditu.

Unibersidadeetako ikasleak interesik gabeko prestamuak jasotzen dituzte. Prestamu hauek urteko 1.730 \$ izatera iristen dira; hauetatik 340, itzuli behar ez direnak. Sueziak bost Unibersidade ditu egoki banatuak, eta lau filial beste hainbeste hiritan. Unibersidadeko ikasleak 120.000 inguru dira. Lanerako izugarritzko posibilitadeak dituzte.

Koperatiba mugimendua lan handia ari da egiten berri-emate eta hezibide sailean. KFK, *Vi* ("gu") izeneko asterokoa argitaratzen du, argitaraldi bakoitzean miloe erdi bat ale atereaz; famili aldizkaria da, kulturaz ondo jantzia. *Kooperatören* aldizkaria ere argitaratzen du; honek, gai ekonomiko eta koperatibuak bakarrik erabiltzen ditu. Ikastaldeen *Vi vill* ("guk nahi duguna") argitaratzen dute. Eta azkenik personalarentzat eguneroko bat *Var tidning* ("gure egunerokoa").

KFK, Vår Gård koperatiba eskola bat daduka Saltsjöbanen-en,

Stockolm-etik hurbil; goi mailakoa da, eta bertatik igarotzen dira, txanda-jiran, funtzionarioak, ikastaldeen buru egiten dutenak eta Unibersidadeetako ikasleak.

Ikastalde kooperatibua heziketarako barne erakundeak dira. Bost bat mila talde dira, 30.000 lagun dituztelarik. Ikastaroak bi urtetakoak izaten dira.

Argitaldaritzan ere lan handia egiten du KFK, bere filial diren *Rabén* eta *Sjögren*-en bitartez; baita *Liber* soziedadearen bitartez ere (hau ez da KFrena bakarrik). Argitaldari hauek gai askotan espezializatu dira: ekonomiko eta sozial literaturan, haurren literaturan eta gaztetxoentzako liburuetan, irakaskintzarako tresnerian, eta edozein literatura motatan. Entzun-ikusgailuetan (*métodos audiovisuales*), Eskandinabiako beste mugimendu kooperatibulariekin bat eginik lan egiten dute, hezibide film ugari sortuz.

KFK duen liburutegia, munduko aberatsena izango da seguru asko, sozial eta kooperatibismo mugimenduei buruzko liburuetan behintzat.

Hezibide egitamu hauetaz gainera, badu korrespondentziaz klaseak ematen dituen eskola bat (*Brevskolan*); eta nazio mailan ere sortu du zenbait erakunde, kultura fisikoa, gastronomikoa, etab. hazibideratzeko. Beste erakunde bat ere sortu da herrietako aktibidadeak eta aktibidade zentralak kordinatzeko, kontrol bakar batekin. Adibidez:

Distritu bakoitzeko kontu zainzaileek, zensoreek, KFren kontrolerako zerbitzuarekin harreman herstuak izaten dituzte; eta herrietako kooperatibentzat berriemaile oso baliosak dira: hots, kontabilidade teknikei, antolaketari, finanziaioari, prestamuei eta abarri buruzko berriak zabaltzen dituzte. Era berean, KFK 1918 aldera SHF izeneko elkarteak sortu zuen, krisian aurkitzen diren kooperatibei, antolaketa-laguntza nahiz laguntza ekonomikoa lutzearren. Kooperatibek hasieran, bazkide guti dutelarik, behar haina kapital ez dutelako sortzen dira krisi hauek. SHFk, bere

kapital eta antolaketarako gaitasunaz, krisian dagoen kooperatibari, gehienez sortu berria den kooperatibari, bere laguntza eskaintzen dio, hau bere kontura ibiltzeko gai egiten den arte.

Erakunde honek garrantzi izugarria du. Horrelako baten falta nabari da Euskal Herriko kooperatiba mugimenduan.

Enpresen jabeak

Behar bada, Sueziako kooperatiba mugimenduaren handitasunak polarizatu egingo gaitu eta estrapolatzeko arriskuan jarri. Goraxeago idatzi dugu, Sueziako kooperatibismoak bere egitama ez duela klase borroka bezala ikusten, produzio tresnen jabe egiteko eta sozialismoa ezartzeko asmoz.

Gaur egun, Suezian, produzio tresna gehienak jende pribatuaren eskutan daude. Eta uste dugu, hipotesi batetan, ezarritako era kapitalistak kooperatiben desarroiloa dela-ta bere burua arriskuan ikusiko balu, laster salatuko lituzkeela subersibu eta konstituzioaren aurkakotzat. Zalantzak uxatzeko, nahiko dugu ondorengo laukiari begirada bat ematea.

XIV Lk.—Zenbait sektore garrantzitsuren jabegoa (1968) %-tan.

	Aberastasun kopurua	Estaduairenak %	Kooperatibenak %	Pribatuak %
—Mehatzak	14.000	53	0	47
—Metal-lanak	428.000	2	1	97
—Harri, buztin, bidrio	41.000	1	1	98
—Zura, pasta, papera, irarkola	180.000	2	1	97
—Janariak	73.000	4	8	88
—Oialgintza, jantzi, larru	84.000	0	1	99
—Kimia eta kautxoak .	60.000	3	2	95
—Industria guziaz	880.000	3	2	95
—Banketxe komertzialak	18.000	9	0	91

- Basoak*: Basoz estalitako lurretatik % 20 estaduarenak dira, % 5 udaletxeenak, eta % 75 jabego pribatuarenak. Nekazariak, basoen erdiak bereak dituzte.
- Argi indarra*: 1969an estaduak, Sueziako produzio guziaren % 43 administratu zuen, udaletxeen zentralak % 6 eta pribatuak % 53.
- Petrolioia eta gasa*: Sueziak petrolioia eta gas naturala urri du. Oraintsu Baltiko itxasoan aurkitu diren iazimenduen esplotazioarako, S.A. bat sortu da: estaduak eta munduko petrolio trust-ek erdi bana osatzen dute.
- Komunikabideak*: Trenbideetako % 95 estaduarenak dira (SJ). Hontaz gainera, autobus eta kamioi sare handiak esplotatzen ditu. Ibilkerari, zerbitzuen sarritasunari eta erosotasunari buruz akatsik bagea dela esan daiteke, eta Europako beste herrietakoak baino hobea, jendearen sakabanaketa gogoan izaten badugu.
AB Aerotransport (ABA)-ren akzioak erdiak estaduarenak dira, gainontzekoak kapital pribatuarenak. ABak gainera, SASen zazpitatik hiru bereak ditu.
- Bizilekua*: Arlo hontan dute hazkunde ikusgarria kooperatiba aktibidadeek, eraikitako % 20 bereak dituztelarik.
- Banketxe eta finantzak*: Jabetza pribatua da arau, azoka establezimentuentzat eta epe laburreko kredituentzat. *Sveriges Riksbank* (banketxe zentrala) aldentzen da arau hontatik. 1668az gero Sueziako Parlamenduaren kontrolpean aurkitzen da eta publikoari ematen dizkion kredituak oso guti dira kopuruarekin alderatuz gero. Lurgintzako kreditu kutxak (*Spar bankernas Bank*) dira arau honen beste salbuespen bat, aurrezki kutxen diruetxe zentralaren eginkizuna betetzen dute. *Svenyes kredit bank* eta *Svenyes Investerings bank*, 1967an hasi ziren funtzionatzen.
- Aseguruak*: Gehientsuenak elkartekoak eta kooperatibuak dira.

Datu hauk aztertzea aski dela uste dugu, Suezari eman ohi zaion "sozialista" tituluaren gehiegikeria salatzen.

Koperatibagintza eta desarroilo bidetan diren herrialdeak

Koperatibismoa mundan zabaltzarren ACIak bilego bat ireki du Indiako New Delhin, Asiako hego-sartaldeko koperatiba mugimenduaren zuzentzaileak hezituko. Nazioarteko Koperatiba Batzarrak zuzentzen du, baina finantziarioa Suezaren kontu doa, "mugarik ez" eska-jardunaldiari esker. Urteko 15 milioe peztak, koperatibisten artean osatzen dira gehienbat. Tanzanian ere honen antzeko beste bulego bat ireki dute. Maila konkretuago batetan, sueziar koperatibismoak bere laguntza eskaini du Grezia eta Portugalen koperatiba mugimendua sor dadin. Azken bi inizatiba hauek, esan nahi handikoak dira, baina ez gara horien analisisian sartuko.

* * *

Sartaldeko koperatiba mugimenduak barne gaitz bat du hasieran bertan, politika-erlijio neutralidadea onartzea. Horrela "stablishment" kapitalista onartzen da a priori, erreforma helburutara desbideratuz; esate baterako, batez ere erosleen eta familiaren interesak batez ere babestuz. Bide hau, garbi garbi, sozialdemokrata dugu.

Beste posibilitadea, egitan sozialista, hau izanen litzake: koperatiba bakoitza, ideologia eta praktika arloan, langile klasearen kontzientzia ernarazteko erabili; eta ekonomikoan, kapitalak sortzeko, azoka eta produzio bidez jabetzen joateko. Bestela, koperatibak, nahi-ta-ez, langileriaren alienazio muin bihurtzen dira.

Euskeratzaile: xanti iruretagoiena

LEKUKOAK

ESKUAL-DEKOA

Z E N T R A L A

1.322.600 f

338 lekuko kooperat

24 d

KFren administrazio kontseilua (30 lagun)

KFren Komite zuzendaria (7 lagun)

Lehendakaria	Idazkari nagusia		
Administrazio zentrala	Erakunde bulegoa	Finantza saila	Detalren aurre egizt
Sueziar kooperatiben			
<ul style="list-style-type: none"> . Pertsonalaren arazoak, hauen heziketa profesionala barne. . Barruko kontrola 	<ul style="list-style-type: none"> . Nazioarteko harremanak. . Informazio eta propaganda. . Prensa . Inbestigazioa . Hezibidea 	<ul style="list-style-type: none"> . Diru arazoak, Kontabilitadeara eta zergak. . Datuen norakoari dagokion informatika. . Ondasunen administrazioa 	<ul style="list-style-type: none"> . Kont . Sal . kaz . eta
Sub-departamenduak	Sub-departamenduak	Sub-departamenduak	Sub-d
Kooperatiba eskola		Aurrezki Banketxea	SHIF E tza

* Sukalde-pilotoetan aurrez egindako "menu"ak nahiz errezeta berri razionalak eratzten dira.

** Hemen enpresako kontuen Zensore esaten dena,

DOMU tu

partaide

en batzar orokor

zar

Datzarraren batzorde eratzaila

Kongresu nazionala

(410 ordezkari; hauetatik 10
 FOLKSAM Aseguru Elkarteak

Kontrola-
 tzaileak
 (s)

**

ERAKUNDE DEMOKRATIKOA

ta- o,	A Komertzio saila	B Komertzio saila	I Komertzio saila
-----------	-------------------	-------------------	-------------------

handika-saletxea

ifi- ea	<ul style="list-style-type: none"> Janariaren produzio eta sal-erosketa 	<ul style="list-style-type: none"> Janari ez beste produktuaren produzio eta sal-erosketa Eskualdeetako banaketa eta produzioa. Zabalkundearen antolaketa (planifikazioa) 	<ul style="list-style-type: none"> Esportaziorako nahiz kooperatibetatik kanpoko erosleentzako produktuaren komertzio eta industria elkarteak (enpresak). Neurri batetan KF-renak diren enpresak.
ak	Laboratorio eta sukalde-pilotoa *	Oihalki-laboratoriak	Industriak

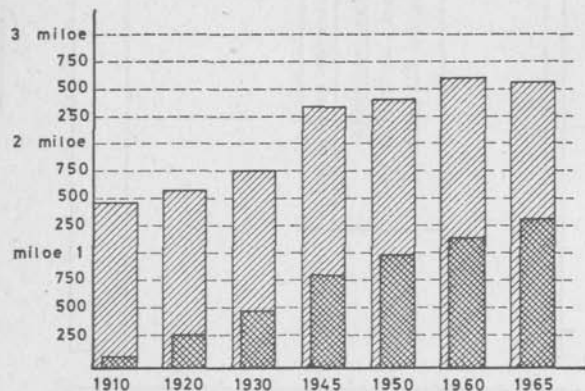
in-	Komertzio sub-departamenduak	Komertzio sub-departamenduak	
-----	------------------------------	------------------------------	--

ta- t		Eskualde depositoak	
		Ögitegi eta xerrikittegiak	

K O M E R Z I O E R A K U N D E A

VIII Laukia

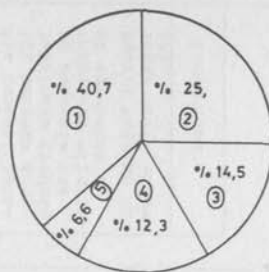
 Sueziar familiak
 Koperatibetan partaide diren familiak

KOPERATIBALARIAK, GIZARTE TALDE TAN BANATUTA (1.963).

1.965 aren azken aldera, partaideen % 44 emakumeak ziren.

- ① Industria eta artesautza.
- ② Profesionalak eta erakundeak ogibide desberdinak (etxeakoandreak gehienbat).
- ③ Komerzio eta trasportea.
- ④ Lurgintza, baso, arrantza
- ⑤ *Funtzionarioak

KONSUMOKO KOPERATIBEN ETA KF-REN ERAKUNDE DEMOKRATIKO OROKORRA
1968 eta 1969 ko Batzar nazionalera aurkezturiko proposizioaren arabera

